

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 11. januarja 1865.

Gospodarske stvari.

Kako bi se dalo kmetom pomagati, da v potrebi dobijo denarja na pösodo.

Ni treba razlagati, kako je večkrat kmet v stiski za 50 ali 100 gold., ki jih potrebuje, pa jih ne dobi. Sosed mu jih ne posodi, ker jih večkrat sam nima, — hranilnica (šparkasa) je deleč in veliko potov je treba, da dobi kaj ali pa nič, — gorjé mu pa, ako pride odrtnikom v roke!

Kako si tedaj pomagati?

Kakor si pomagajo drugod, pomagajmo si tudi mi; napravimo si taka društva, kakoršna imajo po nemških deželah, da pomagajo kmetom, pa tudi rokodelcem. Za rokodelce je v Ljubljani že več let tako društvo, katero jim posoja denar; na trdnih nogah stoji, in veliko rokodelcem je že pomagalo iz zadrég. „Novice“ iz velikega zbora, ki ga ima to društvo kmali po novem letu, vsako leto iznanjajo, kaj se godí v tem društvu, ki se je samo po sebi ustanovilo. — Kar se tedaj more storiti za rokodelce, more se tudi storiti za kmeta, ako se le za vsaki kanton (okraj ali „bezirk“) ali pa za vsako tehantijo, ali za več okrajev ali tehantij najde nekoliko veljavnih, pametnih, domoljubnih mož, kateri to reč v roke vzamejo in družbo ustanovijo. Kako bi se móglo to storiti, je kmetijska družba kranjska po nasvetu magistratnega svetovavca in deželnega odborika g. Guttman-a v poslednjem zboru sklenila. Razposlala je po tem sklepu načrt takih družb vsem kmetijskim podružnicam, naj ga še one pretehtajo, po dobro prevdarjenih mislih popravijo, in nasvetujejo potem glavnemu odboru kmetijske družbe, da se predela v osnovi pravil ali štatutov. Zastran meníc (bekselnov), v katerih je v tem načrtu beseda, je že mestni župan gosp. dr. Costa svetoval premembo.

Ker se tedaj ta reč ravno zdaj prevdarja po deželi, podajo tudi „Novice“ vsem svojim bravcem, posebno kmetijskim gospodarjem, duhovnikom, učiteljem in vsem drugim domoljubom po deželi, ki imajo srce do kmeta, ta načrt, naj ga tudi oni prevdarijo in se prav živo unamejo za-nj; naj se pogovarjajo povsod o njem, da bode potem kmali mogoče, družbe te iz papirja spraviti v djanje.

Naj se domoljubi povsod posvetujejo s podružnicami kmetijskimi — ne samo na Kranjskem, ampak tudi povsod drugod po Slovenskem se morejo napraviti take družbe — in spolnilo se bo tudi pri nas, kar „Whitfielder Correspondent“ piše iz Angležkega: „Le dveh veljavnih in premožnih mož je povsod treba, da se unameta za dobro stvar in se je krepko poprimeta, in na blagor kmetijstvu bo vstalo na noge mnogo tacih družb.“ — Zdaj pa vam podamo

Načrt pravil za denarno pomoč kmetijstvu.

§. 1.

Namen društva.

Namen društva je, da svojim udom pripomore z denarjem, ki ga potrebujejo za kmetovanje.

Ud društva more vsak pošten kmetijsk posestnik biti.

§. 2.

Narejanje družvine denarnice.

Za namene družvine potrebni denarji se nabirajo:

- po vplačilih udov;
- po najemanji kapitalov na društveno rajtengo;
- po darilih in drugih prihodkih rezervnega zaloga.

§. 3.

Dolžnosti udov, in kako se z njihovimi vplačili ravná.

Vsak ud je dolžan, pri svojem pristopu k društvu 2 gold. avstr. velj. vpisnine plačati, ktera pride v rezervni zalog; potem pa redovno naprej odrajtovati toliko, kolikor sam odloči, toda ne spod pol gold. avstr. velj. na mesec, v obrokih ali brištih, kadar ga je volja.

Kar kdo vloži, ostane njegova lastnina in mu tečejo od tega obresti ali činži po 4 od 100 gold., toda le od 10 do 10 gold. in od prvega dne prihodnjega mesca.

Obresti se morejo konec vsacega leta sprejeti; nesprejete obresti se pridenejo k vložnemu plačilu in za obresti od teh obresti veljajo odločbe, ki so za vložene plačila izrečene.

Kar zastran zastaranja obresti vleva §. 1480 državljskih postavnih bukev, ne veljá za ude tega društva.

Vloženi kapitali se povračajo udom, ako to tri mesce prej napovejo; toda tisti, kateri iz društva ne stopijo, bodo imeli v družbeni denarnici pustiti toliko, kolikor je njih vložbi od treh let primerjenega, in plačevati bodo imeli vsako leto toliko, za kolikor so se podpisali.

§. 4.

Reservni zalog, kako se nareja in čemu je.

Reservni zalog se napravlja iz razložka obresti, ktere plačuje društvo od vložnih denarjev, in iz obresti, ktere dobiva za posojila, potem iz družih dohodkov (vpisnin, daril, zapuščin itd.).

Namen rezervnega zalóga je, poravnovati stroške družbenega oskrbníštva in vse, kar bi društvo utegnulo zgubiti.

Po narašanji rezervnega zalóga se more nekoliko njegovih dohodkov obrniti v prid udov društva, njih udov ali zapuščenih otrók.

Pogodbe, po katerih se posojila družbenikom dajejo.

Po stanji denarnice ima vsak ud društva:

- a) pravico, vselej toliko iz nje si izposoditi, kolikor je va-njo plačal;
- b) vrh tega pa tudi še več, kakor mu za gospodarstvo postavljeni odbor zaupa.

Zavoljo tega sestavi ta odbor v začetku vsakih kvatrov zaupni spisek, v katerem je izrečeno, koliko se more komu največ upati, in pa tudi, katerim udom naj se nepogojno (vselej), katerim pa samo proti gotovemu poroštvu kaj posodi. Zaupni spisek ima na skrivnem ostati.

Posojila se dajejo na menice (bêkseljne) od enega do šestih mescev à dato proti temu, da se plačuje po šest goldinarjev od sto obresti.

Menice se dajejo samo na tri mesce; ko ta čas preteče, se morejo podaljšati.

Kadar kdo posojilo prejme, plača tudi obresti; ravno takrat odrajta pa tudi od upravnega odbora postavljeno provizijo (na pisarijo, menico, štampelj itd.)

Posojilo nazaj plačevati je mogoče v obrokih ali brištih na mesce, toda obresti se ne povračujejo v tem primerljeji.

Ud društva, kateri se dá za menico tožiti, ali kateri se vpisnih bukvic iz goljufnega namena krivo posluži ali jih ponareja, se izbriše iz društva.

V vseh primerljajih si zavaruje društvo s tem, kar kak ud vloži, svoje pravice do uda. Še le potem, ko je društvo popolnoma zavarovano, morejo drugi ljudje svoje pravice do uda po gosposkah iskati.

(Konec prihodnjič.)

Goveja kuga.

Na Kranjskem je potihnila kuga povsod.

Na Hrvaškem je še niso ukrotili do dobrega, čeravno poslednji čas v civilni Hrvatii močno pojenjuje; v poslednjih 14 dnevih je v 23 kužnih selih na novo zbolelo 72 goved, zlasti v varaždinski županiji; blizo štajarske meje je popolnoma nehala. V Slavoniji je še v 2 krajih. Le tega se bojé, da ne bi se vnovič zatrosila iz vojaške Granice in iz Bosne. V vojaški Granici imajo še zdaj kugo v Likanski, Ogulinski, Sluinski, Varaždinski, Št. Jurski, Gradiškanski in 1. Banski polkovini, — ostale 4 polkovine in vsi okraji v zadrugah so kuge prosti. V Bosni je imajo še dosti, pa ni več tako hudobna; tudi o ovčji kugi je malo slišati.

Národne stvari.

Domorodne pisma.

—M— Med Kitajci in Slovenci je velik razloček. Kitajci imajo dolge kite, hodijo v coklah in bili so pred tisoč leti ravno toliko omikani kakor danes; pri nas pa nosijo kite samo ženske, cokle samo kovači, in mi smo bili pred tisoč leti dosti manj omikani kakor danes. Vendar najdejo se tudi pri nas možici, ki nosijo dolge kite, kakor bi bili mandarinčeki, ki menijo, da narod naš potrebuje še tisoč let do zrelosti, in mu želé za narodno napredovanje okorne počasne cokle.

Pred kakimi dvajset leti je bilo v Avstriji precej tacih Kitajcev; zavoljo tega so zahodnji Evropejci Avstrijo imenovali evropejsko Kino in menili so, da je s kitajskim zidom ograjena in ločena od inostranske omike in prostosti. Od tiste kitajske dôbe k sreči le to vem, kar sem od družih čul; prišel sem namreč v šole še le tisto leto, ko mnogokrat popoldne ni bilo šole, ker smo otroci hodili gledat, kako se v orožji vadi národna

straža; hodili smo gledat razsvitljena okna in vihrajoče zastave; nosili smo na suknjicah tribojne trakove, in ko je igrala národna godba, smo upili: živio! pa nismo vedili, zakaj. Menili smo, da se vse to godí samo zato, da nimamo popoldne šole. To so bili veseli časi, dolgi prazniki, dobri učeniki, malo dvojek in kričali smo: živio!

Pred tistim letom pa je bilo življenje dokaj drugače. Bilo je prepovedanih premnogo reči. Pisatelj, na priliko, je malo smel pisati, ker pregledaval in presojeval je njegovo pisavo, predno se je tiskala, čmeren mož, ki je imel očala na nosu in zastarele možgane nad nosom; kar mu ni dopadlo, nič več ni vidilo belega dne. Bravec je ravno tako s čitanjem imel pravi križ; prežali so zopet drugi možje na prepovedane knjige, kakor mejni stražniki na prepovedan tobak, in polovili so toliko njim zopernih idej, da jih je v deželo prišlo kaj malo. Koliko nedolžnih idej pa se jim je zdelo tudi škodljivih! Celó govoriti nisi smel, kar si bodi. Otrokom je bilo prepovedano, v šoli slovenski govoriti; kaznovani so bili brez vse milosti in nosili so v kazen lesenega osla. Možki so sicer smeli govoriti sleherni jezik, na to pa, kar so govorili, so pazili sopen drugi čuvaji javne zaspanosti, in če je govornik izustil kaj nevšečnega, niso mu zamašili ust, ampak govornika samega so zamašili v tak prostorček, v katerem se je precej naučil jezik za zobmi držati. Samo misli se niso dale vohati in opazovati, in v glavah je bilo skrito veliko neprijetnega in prepovedanega blaga; obče razširjena je bila misel, da kitajski zid mora vendar pasti, in misel je meso postala. Nastopilo je tisto leto, v katerem smo toliko kričali „živio“, da smo si grla usušili; od ne navajene prostosti smo se tako upijanili, kakor Noe od prve vinske kapljice, in nastopilo je kmali potem tisto čutje, katero Perzijan imenuje „bidak buden“, Nemeč pa „Katzenjammer“. Mi Slovenci smo pa tako trezni, da za to bolezen nimamo pravega imena, in le rečemo, da nas so lasje boléli.

Pa pustimo to, kar se je godilo pred 20 leti; obrnimo se enkrat v starodavno zgodovino nazaj.

Nisem sicer tak zgodovinar, da bi vedil, koliko stoletij zgodovina molčí od del našega naroda, al toliko vem, da v svojih šolskih knjigah nič nisem bral o slovenski zgodovini.

Preveč tužno in dolgočasno bi bilo pretresovati vse vzroke, zavoljo katerih so očetje naši bili zadržani v narodnem napredovanji, in so zaostali za svojimi mejaši. Nekaj tega je vzrok naš narodni značaj; mi smo bolj miroljubni ter smo bolj sreči zaupali, kakor mejaši naši; in ker smo bili v starih časih nekako prosto demokratično osnovani, smo imeli v tistih železnih časih preveč nezloge in prevdarjanja, predno smo se snidili, da bi šli nad sovražnika. Ker nismo drugim hotli krivice delati in je vse naše vojskovanje bilo le „bran“, smo ravno s tem spodbujali sovražnike, da so nas napadali, kadar koli je bila priložnost. Tako so postala prva leta naše zgodovine žalosten krvav krst. Hranila je morebiti tudi viša previdnost gledé bojevanja za občne národne in človečanske pravice in za dobrotno omiko nas in več drugih slovanskih rodov nekako v rezervi in nam še le pozneje odločila svitli dan. Bili smo, postavimo, sosedje Italijanov in tržili smo ž njimi, ki so bili zgodaj in močno omikani; imeli smo v deželi nemške plemenitaše, uradnike, duhovne, trgovce in obrtnike; in vendar priprosti narod sploh ni dosegel više omike. Tudi lega naše domovine ni našemu duševnemu napredku ugodna bila; zavoljo te lege je narod moral malo premožen ostati; brez blaga in blagostanja je pa težko misliti viši duševni razvitek. Naša domovina mejí se z morjem. Kako velik vpljiv za narodni razvitek ima morje,

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 18. januarja 1865.

Gospodarske stvari.

Češplja poglaviti sad naše dežele,
in kako naj se suši.

Naša dežela je večidel povsod reji vsakovrstnega sadja, zlasti pa češplji, posebno ugodna; njeni prebivavci to spoznavši so se poprijeli sadjoreje, da je veselje. Večkratne razstave v Ljubljani so to dokazale do dobrega. Na Gorenškem, Notranjskem in Dolenskem se prideluje žlahnega in nežlahnega sadja na cente; odtod njegova silno nizka cena po deželi in v mestu. Z vrhom mernik jabelk za 50—60 kr., 20 češpelj za nov krajcar itd.

Veliko sadja se povžije v opresnem (surovem) stanu; veliko se ga tudi za mošt spreša. Veliko zaleže pri hrani, pa tudi lepe denarce donaša gospodarjem, zlasti po suhih hruškah in češpljah, blago, po katerem kupci močno segajo in ga drago plačujejo, ako je ugodno posušeno, namreč, da po dimu ne diši.

Dragi rojaki! naša skrb naj tedaj bodi, da ta mili Božji dar tako porabimo, da nam karkoli mogoče dobička donaša. Skušajmo sušenje našega sadja tako vrediti, kakor ga sedanje okolistave tirjajo; pustimo naše dozdanje vedênje v tej zadevi v nemar, in posnemajmo bolj ugodno sušenje drugih krajev;*) napravimo si sušilnice (pajštbe), v katerih sama vročina suši, brez dima, namesti jam, napravljenih za lan in knoplje sušiti. Taka sušilnica ne stori veliko stroškov, in ti en pot narejena strpi veliko let. Sušenje sadja v takih sušilnicah bode pridobilo našemu suhemu sadju dobro imé, ki ga žalibog zdaj še nima; blago se bode iskalo in dobro plačevalo; ne bo ga treba okoli ponujati in po vsaki ceni oddajati.

Pa še nekaj naj vam bodi priporočeno. Kdor sušje prodaja, naj ga nikaar prej ne namaka z namenom, da bode več potegnilo (tehtalo). To je grdo, tudi pregrešno, ne le da poškoduje kupca na teži, ga tudi pripravi v nevarnost, da se mu vse kupljeno blago vname in segnjije. Največo škodo pa stori tak svojim rojakom in celi deželi, ker goljufani in škodovani kupec se varuje z nepoštenimi ljudmi več barantati. Opečen otrok se od daleč boji ognja!

Dr. O.

*) Skozi in skozi resnična je ta beseda; Bog daj, da bi nam pregnala vse zakajene češplje iz dežele! To so češplje sicer bolj surovih turških Bosnjakov, kakor so „Novice“ že večkrat pisale, vse drugače cenjene v kupčii kakor kranjske, štajarske in hrvaške. Al nas ni sram, da lepi naš pridelek kvarimo sami in si krademo sami dobiček? In vendar, kako lahko se napravijo pametne sušilnice! Prvo je le, da vsak gospodar sprevidi, da toplota mora sušiti češpljo kakor vsako drugo stvar, ne pa smrdljivi dim! Kdor je vidil v lanski sadni razstavi suho sadje gosp. dr. Dolarja poleg Novomesta na Dolenskem, srce se mu je smejalo o lepem, okusnem suhem sadji njegovem.

Vred.

Kako bi se dalo kmetom pomagati, da v potrebi dobijo denarja na pósito.

(Konec.)

§. 6.

Uprava in ravnanje društvena.

Za ravnanje društva in za gospodarjenje njegovega premoženja je iz 12 udov sestavljen upraven odbor, katerim tretjino izvoli vsako leto véliki zbor vseh udov. Konec 1. in 2. opravnega leta določi lóz, kateri odborniki imajo odstopiti, pozneje pa službena starost.

Upravni odbor izvoli izmed sebe predstojnika, njegovega namestnika in denarničarja (kasirja).

Za oskrbovanje pisarniških opravil in računskih bukev izvoli upravni odbor zapisovavca in mu odloči primerno plačilo.

Upravni odbor ima pravico, društvo visokemu varhu izročiti, za pravne zadeve kakor tudi za pravna opravila pa pravoslovca si izvoliti. Pravoslovec je tedaj ud upravnega odbora s pravico glasovanja.

Upravni odborniki opravljajo svojo službo brez plačila.

Vsak ud, ako je bil voljen v opravljeni odbor, mora sprejeti volitev.

Predstojnik ali njegov namestnik, denarničar ali kak drug upravni odbornik in zapisovavec podpisujejo s pravno močjó vsa društvena pisma.

Upravni odbor namestuje društvo pri vseh gospodarskih in vseh družnih osebah, in namestuje ga tudi z vsemi pravicami, za katere je po §. 1008 drž. zakonika posebnega pooblastenja treba.

Odbor dela svoje sklepe v zborih, v katerih je najmanj 7 udov, po gotovi večini glasov.

Upravni odbor ima najmanj vsaki mesec eno sejo, v kateri predstojnik razloži, kaj je društvo v pretečenem mescu storilo.

§. 7.

Véliki zbor.

Udje društva se snidejo vsako leto mesca januarja v velikem zboru, v katerem stori predstojnik rajtengo zastran gospodarjenja pretečenega leta, se opravi dopolniva volitev upravnega odbora, in v katerem mora vsak ud svéte in nasvéte delati, kateri naj se v obravnav vzamejo in glasovanju izročujejo.

Véliki zbor izvoli tudi odbor za pregled rajteng in bukev; ta odbor ima pri naslednjem zboru svoje mnenje oddati in glasovanju izročiti nasvete, ki so bili morda storjeni.

§. 8.

Prepiri družbini, in kako se rešijo.

Prepire, kateri iz družbenih razmér izvirajo, ima najprvo upravni odbor, na poslednji stopnji pa véliki zbor dovršno razzoditi.

§. 9.

Opravični red.

Upravni odbor ustanovi opravični red in ga naznani udom društva.

§. 10.

Razpuščenje društva.

Društvo se more samo tedaj razpustiti, če zastran tega nalašč poklican véliki zbor to sklene in dve tretjini pričujočih udov to izrečete.

Ta véliki zbor ima tudi določiti, kako naj se potem ostanek rezervnega zaloga porabi.

§. 11.

Prenaredba pravil.

Prenaredbo teh pravil more samo véliki zbor z dvema tretjinama glasov skleniti.

Šolske stvari.**Kdo mora začeti, da v gimnazije in realke dobimo slovenskih knjig?**

Dokler se bo po srednjih šolah učila le slovnica domačega jezika, ostanemo na veke pri tem kakor tisti, ki se je plavati naučil, pa vendar plavati ne more, ker v vodo ne more, — ali kakor tisti, ki ima lepo suknjo v skrinji, pa je nositi ne sme. Jezik mora v djansko rabo stopiti; potem se še le vé, čemu se je učil.

Zato — gledé na vse druge narode — zahtevajo tudi slovanski narodi, da njih jezik stopi v djansko rabo najpred v šoli, kjer tu je prava prva gimnastika za-nj.

Oponašali so nam Slovencem in še nam radi oponašajo dandanes, da nimamo knjig za šolsko rabo. Zakaj jih nismo imeli, so „Novice“ že tolikrat razlagale, da bi le vodo nosile v Savo, ako bi to vnovič dokazovale. Zato pustimo to razpravo in rečemo le, da tisto oponašanje, da nimamo bukev, je dandanes piškav oreh; imamo že knjig za šole pripravnih, in sl. vlada naj le reče: koliko jih še hoče; v hipu jih bode kakor listja in trave. Naj poskusi, in vidila bo, da ne govorimo praznih, oholih besed.

V tem pa se menda strinjajo misli vseh pravih šolnikov, da zlasti taki nauki naj se v gimnazijah in realkah v domačem jeziku razlagajo, katerih predmet je dijakom znan že od mladih nog; o takih stvaréh je že poli poti storjene, ako se učijo v domačem jeziku. Tu sem spada prirodopis ali natoropis (naturgeschichte), to je, popis živalstva, rastlinstva, rudninstva.

Te misli, da takim naukom gré — poleg kršanskega nauka — prva vstopnica v gimnazije in realke, sta gotovo tudi profesorja Erjavc in Tušek bila, ki sta, kakor je našim bravcem znano, lani poslovenila Pokorny-ovo knjigo „Naturgeschichte“, ktera je v nemškem jeziku potrjena za c. k. gimnazije in realke. Učenec prinese seboj v šolo že mnogo zapopadkov in imen; al ta vednost mu je mrtev zaklad, ako se na podlagi njeni ne vrši dalje. Če se mu te stvari razkladajo v maternem jeziku, vse brž in igraje zapopade; razkladaj pa mu jih v ptujem jeziku, bo revež že samo ime stokrat lovil, da se ga po znani godbi „der Krametsvogel, der Krametsvogel, der Krametsvogel“ itd. vtisne v glavo, — brinovko pa dobro pozna in še popisal jo bo nekoliko v domačem jeziku na prvi hip. Kjer imajo muzeje, da učitelj pokaže dijakom stvari, gré še nekoliko lože s ptujim jezikom; al kje je tacih muzej, da imajo obile zberke žival, rastlin, rudnin?

Bukve tedaj prirodopisne za niže gimnazije in realke v slovenskem jeziku pisane inamo zdaj in sicer dobro pisane — ali ni tedaj velika velika potreba, da se v naše srednje šole vpeljejo?

Za gotovo smo sicer slišali, da sta omenjena gospoda profesorja c. k. državnega ministerstva prosila, naj dopusti njuni knjigi v niže gimnazije in realke tam, kjer je večini šolske mladine materni jezik slovenski.

Ministerstvo jima je odgovorilo, da ga je volja stvar vzeti v prevdarek, ako kateri učiteljski zbor (lehrkörper) prosi in razloži, da je res potrebno, da se vpeljejo slovenski pisane prirodopisne knjige v šolo.

Po tem ministerskem odgovoru je tedaj le od učiteljev naših šol odvisno, da dobimo slovenske knjige v šole. Ako tedaj gospodje učitelji naše slovenske mladine ne bodo prosili takih šolskih knjig, se potem ne bo móglo reči, da na Dunaji nočejo in da na Dunaji so protivniki slovenskih šolskih knjig, ampak reklo se bo, da pri nas domá jih nočejo.

Samo po sebi se po tem takem odgovarja na vprašanje, ki smo ga na čelo postavili temu spisu. Učitelji, kjer si bodi na slovenski zemlji, morajo začeti, da dobimo slovenskih knjig v šole.

Zato gospodje glejte, da se v pospeh vašega učenja in v izgotovljenje narodne ravnopravnosti vpeljejo take slovenske knjige v šole, ki so zato pripravne. Ne plašite se, da bi nemški jezik škodo trpel, ker je še dokaj več polja za obdelovanje njegovo, kakor je mala njivica za domači jezik!

Radovedni smo, ktera gimnazija ali realka se bo oglasila prva, da spolni zahtevanje visocega državnega ministerstva?

Poziv domoljubom**po Kanaljskem, Tominskem, Bovškem in Cerkniškem.**

Bračo!

Pružimo sad nove
Žrtve majki Slavi,
Činom kažmo,
Da smo Slavjani!

Da bi jez vedil, ni od Gorice naprej do koroške in kranjske meje še nobeden pristopil k „Matici slovenski.“ Kaj neki to pomeni.

Predragi čveterookrajni bratje! ne dajajmo svojim sobratom po Slovenskem prilike misliti, da kjer Soča izvira, tam domoljubje hira, in da meja, ki loči Kranjce od Primorcev, loči tudi domoljube od samoljubov. Saj vendar nismo v teh 4 okrajih taki siromaki, da izmed nas nobeden ne bi mogel 50 gold. če ne na enkrat, vsaj v petih letih, ali če tega ne, saj 2 gold. vsako leto položiti na oltar domovini.

Dasiravno se je že toliko pisalo o preblagem namenu in neprecenljivi koristi „Matice“, jih je vendar mnogo in mnogo naših domorodcev še zdaj, ki ne vedó, da je „Matica“ na svetu, in tudi med tistimi, ki so od nje že kaj brali ali slišali, jih je še zmirom, ki prašajo: kaj je prav za prav ta: Matica?

Da me vsakdo razume, bom skušal prav po domače povedati, kaj da je.

„Matica“ je družba, ki bo skrbela, da pride med ljudi vsake vrste (sorte) podučilnih slovenskih bukev. Dozdaj nismo imeli take družbe. Domoljubni možje pa so previdili, da brez take družbe ne bo nič. Vsi drugi narodi hitijo naprej v znanstvu in učenosti, revni Slovenci pa zastajajo in božajo na telesu in duhu. To previdivši, začno slovenski učenjaki iz čiste ljubezni do svojega naroda, z velikim trudom znanstvene bukve spisovati, pa kaj se prigodi? Priprosti (gmajn) ljudje,